

Wat de commissie-Bakker weten moet

Om de kosten van de vergrijzing duurzaam te financieren is een hogere groei van de arbeidsproductiviteit noodzakelijk; een hogere arbeidsparticipatie is niet voldoende. Arbeidsmarktflexibilisering werkt in dit verband contraproductief, omdat het de productiviteitsontwikkeling schaadt.

Voor uiterlijk 1 juni 2008 zal de Commissie Arbeidsparticipatie (de commissie-Bakker) op verzoek van de minister van Sociale Zaken aangeven welke hervormingen van de arbeidsmarkt nodig zijn om de arbeidsparticipatiegraad in de komende jaren sterk te verhogen. De commissie, die in het leven werd geroepen nadat de discussie over de omstreden hervorming van het ontslagrecht was vastgelopen, dient zich te buigen over vragen als: hoe rigide (of flexibel) is de Nederlandse arbeidsmarkt in vergelijking met die van andere OESO-landen? Hoe slecht (of goed) functioneert ons arbeidsbestel? Hoeveel extra werkgelegenheid en arbeidsparticipatie kunnen we verwachten van verdere arbeidsmarkt deregulering?

Meer arbeidsparticipatie

De opdracht van de commissie-Bakker is het vinden van maatregelen om tussen nu en 2016 de arbeids-

participatiegraad te verhogen van zeventig naar tachtig procent, om zo de kosten van de vergrijzing op te kunnen vangen. Deze opdracht is beperkt geformuleerd: immers, de vergrijzingslast moet worden gefinancierd uit de groei van ons bbp en die groei hangt niet alleen af van hoeveel mensen betaald werk verrichten, maar ook van de productiviteit van hun arbeid. Als het werkelijk gaat om het financieren van de toekomstige vergrijzingskosten, dient men dus ook te zoeken naar mogelijkheden om de groei van de productiviteit te verhogen. Tabel 1 illustreert het belang van dit punt. Het inkomen is per capita met 2,2 procent per jaar gegroeid in 1990–2006. Die inkomensgroei kan worden opgesplitst in drie componenten: ten eerste, de groei van de arbeidsproductiviteit per persoon; ten tweede, de groei van de arbeidsparticipatiegraad, gedefinieerd als het aandeel personen in de potentiële beroepsbevolking van 15 tot 65 jaar dat een betaalde baan heeft van meer dan twaalf uur, of op zoek is naar een betaalde baan en daarvoor beschikbaar is; en ten derde, een demografisch effect dat de groei van de potentiële beroepsbevolking als percentage van de totale bevolking weergeeft. Het blijkt dat de helft van de bbp-groei voortkomt uit de groei van de arbeidsproductiviteit en de andere helft uit de toename in de participa-

SERVAAS STORM EN
RO NAASTEPAD

Universitair docenten aan
de Technische Universiteit
Delft

tiengraad van 59 procent in 1990 naar 68 procent in 2006. Dit laat zien dat de welvaartsgroei in de afgelopen zestien jaar in gelijke mate berust op zowel meer werken (hogere arbeidsparticipatie) als slimmer werken (hogere productiviteit).

Tabel 1 presenteert vervolgens drie projecties van de productiviteits- en participatiegraadgroei voor de periode 2005–2040, gebaseerd op de volgende veronderstellingen: de bevolking groeit gedurende 2005–2040 met 0,11 procent per jaar (conform de bevolkingsprognose van het CBS); en, als gevolg van de vergrijzing, neemt het potentiële arbeidsaanbod als aandeel in de bevolking jaarlijks met 0,5 procent af; na 2040 blijft het potentiële arbeidsaanbod stabiel. Uitgaande van een reële bbp-groei van 1,7 procent per jaar heeft het CPB (2006) becijferd dat de gemiddelde jaarlijkse vergrijzingskosten, bij ongewijzigd beleid, ongeveer 2,6 procent van het bbp bedragen. Om die kosten duurzaam te financieren, uitgaande van begrotingsevenwicht en gelijkblijvende belasting- en sociale premiedruk, moet het bbp met ten minste twee procent per jaar toenemen, omdat dan de belasting- en premie-inkomsten voldoende toenemen. Dit betekent dat het bbp per capita jaarlijks met 1,89 procent moet stijgen. De veronderstelde inkomstenstoename kan worden verwezenlijkt door verschillende combinaties van productiviteitsgroei en toename in de participatiegraad. Projectie 1 veronderstelt dat de participatiegraad toeneemt van 68 procent in 2005 tot tachtig procent in 2040. De jaarlijkse productiviteitsgroei dient in dat geval 1,89 procent te zijn om de noodzakelijke bbp-groei te ver-

Tabel 1

Bijdrage van arbeidsproductiviteit en participatiegraad aan de groei van het bbp per hoofd van de bevolking (% per jaar).

	1990–2006	Projecties 2005–2040		
		1	2	3
Groei van het bbp per capita	2,21	1,89	1,89	1,89
Groei van de arbeidsproductiviteit	1,12	1,89	2,39	1,12
Groei van de arbeidsparticipatiegraad	1,04	0,50	0,00	1,27
Demografisch effect	0,05	-0,50	-0,50	-0,50
Participatiegraad (eind van de periode) ¹	68	80	68	106

¹ Dit zijn de arbeidsparticipatiegraden (1990–2004) in: Denemarken (75%), Duitsland (65%), Engeland (71%), Frankrijk (60%), Italië (53%), Noorwegen (75%), Spanje (54%), de Verenigde Staten (72%) en Zweden (75%). Hierbij wordt verondersteld dat het reële bbp per hoofd jaarlijks met 1,89 procent moet toenemen om, bij ongewijzigd beleid, de vergrijzingskosten te financieren. In projectie 1 stijgt de participatiegraad naar tachtig procent in 2040. In projectie 2 blijft de participatiegraad ongewijzigd op het niveau van 2005. In projectie 3 groeit de arbeidsproductiviteit gedurende 2005–2040 met 1,12 procent per jaar.

Bron: Berekeningen op basis van CBS data.

wezenlijken. Dit is hoger dan de feitelijke productiviteitsgroei gedurende de periode 1990–2006. Valt de werkelijke productiviteitsgroei lager uit, dan is ook een participatiegraad van tachtig procent niet voldoende om de toekomstige vergrijzingslast op te vangen, bij gelijkblijvende belastingdruk. Projectie 2 veronderstelt dat de participatiegraad niet stijgt, maar constant blijft op het niveau van 2005 (68 procent). In dit geval is een jaarlijkse productiviteitsgroei van maar liefst 2,39 procent noodzakelijk om de vergrijzingskosten financieerbaar te houden. Dit scenario is wellicht niet haalbaar. In projectie 3 gaan we uit van het historische groeitempo van de arbeidsproductiviteit: 1,12 procent per jaar gedurende 1990–2006; om de vergrijzingslast duurzaam te financieren moet de arbeidsparticipatiegraad stijgen tot meer dan honderd procent: alle leden van de potentiële beroepsbevolking moeten dus betaalde arbeid verrichten. Ook dit is een niet-reëel scenario. De conclusie is dat een verhoogde arbeidsparticipatie weliswaar iets helpt om de vergrijzingskosten te financieren, maar bij lange na niet voldoende. Duurzame financiering vereist een substantieel hogere groei van de productiviteit. Beleidsmakers zouden zich daarom veel meer zorgen moeten maken over de arbeidsproductiviteit.

Tabel 2

Verschillen in arbeidsmarktregulering.¹

	Scandinavië (S)	Continentaal Europa (CE)	Zuid-Europa (ZE)	Angelsaksisch (AS)	Verschillen					
					S–CE	S–ZE	S–AS	CE–ZE	CE–AS	ZE–AS
Hoogte ww-uitkering (% gemiddelde loon) 1999	0,64	0,55 (0,70)	0,63	0,31	0,09	0,01	0,33***	-0,08	0,24**	0,32***
Mate van algemeen verbindend verklaring van arbeidsovereenkomsten 1994	0,81	0,86 (0,85)	0,77	0,50	-0,05	0,04	0,31*	0,09	0,36**	0,27
Coördinatie loononderhandelingen 1995-1999	2,13	2,08 (3,00)	2,17	1,50	0,04	-0,04	0,63	-0,08	0,58	0,67
Idem zonder Ierland 1995-1999	2,13	2,08 (3,00)	2,17	1,10	0,04	-0,04	1,03***	-0,08	0,98***	1,07***
Uitgaven aan activerend arbeidsmarktbeleid (% bbp) 1998	1,48	1,16 (1,74)	0,87	0,59	0,33	0,62*	0,89**	0,29	0,56*	0,27
Belasting op arbeid										
1991-1999 (OESO-gemiddelde: 40.5%)	45,2	45,2 (44,7)	39,2	32,2	-0,03	6,00	12,98	6,03	13,00	6,98
2000-2004 (OESO-gemiddelde: 38.9%)	43,4	44,8 (40,3)	38,0	29,1	-1,44	5,43	14,28*	6,87	15,72**	8,85
EPL index 1989 alle werknemers	2,7	2,5 (2,7)	3,9	0,6	0,24	-1,15**	2,11***	-1,39**	1,86***	3,26***
EPL index 1999 alle werknemers	2,0	2,1 (2,1)	3,4	0,6	-0,13	-1,43***	1,38***	-1,29***	1,51***	2,81***
EPL index 2003 alle werknemers	2,1	2,1 (2,1)	2,8	0,9	-0,04	-0,76	1,21***	-0,72	1,26***	1,97***
EPL index 1999 tijdelijke werknemers	1,8	2,1 (1,2)	3,8	0,4	-0,30	-1,98***	1,38***	-1,68**	1,68***	3,36***
EPL index 1999 werknemers met vast dienstverband	2,2	2,3 (3,1)	(3,0)	(0,9)	-0,03	-0,80	1,33***	-0,78	1,35***	2,13***

¹ S = Denemarken, Finland, Noorwegen en Zweden; CE = België, Duitsland, Frankrijk, Nederland, Oostenrijk en Zwitserland; ZE = Griekenland, Italië, Portugal en Spanje; AS = Australië, Canada, Engeland, Ierland en de Verenigde Staten. De getallen in blauw zijn voor Nederland.

*, **, *** geven weer dat de verschillen in groepsgemiddelden statistisch significant van 0 verschillen met respectievelijk P < 0,10, P < 0,05 en P < 0,01.

Bron: Berekeningen op basis van OESO data.

De auteur heeft verklaard dit artikel alleen te publiceren in ESB en niet elders te publiceren in wat voor medium dan ook. Het is wel toegestaan om het artikel voor eigen gebruik en voor publicatie op een intranet van de werkgever van de auteur aan te wenden.

Tabel 3

Verschillen in arbeidsmarktregulering.¹

	Scandinavië (S)	Continentaal Europa (CE)	Zuid-Europa (ZE)	Angelsaksisch (AS)	Verschillen					
					S-CE	S-ZE	S-AS	CE-ZE	CE-AS	ZE-AS
Werkgelegenheids groei 1990–1999	-0,15	0,35 (1,39)	0,67	1,10	-0,49	-0,81	-1,24	-0,32	-0,75	-0,43
2000–2006	0,42	0,15 (0,38)	1,56	1,40	0,27	-1,14	-0,98	-1,41*	-1,25**	0,16
Werkloosheid (%) 1990–1999	7,80	6,60 (5,42)	10,20	8,79	1,20	-2,41	-0,99	-3,60	-2,19	1,41
2000–2006	5,88	6,16 (3,54)	8,69	5,50	-0,28	-2,81*	0,38	-2,53	0,67	3,19**
Langdurig werklozen (% totaal)										
1990	17,9	43,9 (49)	54,6	27,0	-26,0**	-36,7***	-9,1	-10,7	17,0	27,7*
2004	18,5	38,9 (33)	46,3	19,7	-20,4***	-27,8***	-1,2	-7,4	19,2**	26,6***
Jeugdwerkloosheid (15-24 jaar)										
1990	9,3	10,6 (11,1)	23,7	12,9	-1,3	-14,3**	-3,6	-13,0**	-2,3	10,7*
2004	13,6	11,2 (5,9)	21,7	11,1	2,4	-8,2*	2,4	-10,6**	0,0	10,6***
Participatiegraad 1990–2004	72,5	66,1 (67,7)	57,2	67,5	6,4	15,3***	5,0	8,9	-1,5	-10,3**
Loonongelijkheid (D9/D1) 1984–1994	2,19	2,82 (2,58)	3,31	3,54	-0,62**	-1,12**	-1,35**	-0,49	-0,73**	-0,23
1994–2004	2,18	2,90 (2,78)	3,72	3,69	-0,73***	-1,55**	-1,51***	-0,82	-0,78**	0,04
Inkomensongelijkheid (Gini) 2000	24,8	26,4 (25,1)	34,4	31,9	-1,7	-9,7***	-7,1***	-8,0***	-5,5***	2,6

¹ Zie Tabel 2.

Bron: Berekeningen op basis van OESO data.

Er is nog een tweede kanttekening te plaatsen bij het vraagstuk van de arbeidsparticipatie. Vaak wordt beweerd dat het flexibiliseren van de arbeidsmarkt en ontslagrechtversoepeling noodzakelijk zijn om de arbeidsparticipatie te verhogen. Maar, zoals blijkt uit Tabel 1, is de participatiegraad het hoogst in Scandinavië (75 procent), dat relatief sterk gereguleerde arbeidsmarkten heeft. Recent onderzoek van Faggio en Nickell (2007) concludeert dan ook dat “gedereguleerde arbeidsmarkten, lage belastingen en zwakke vakbonden niet noodzakelijk zijn om een hoge arbeidsparticipatiegraad te realiseren.” En op basis van econometrisch onderzoek voor vijftien EU-landen voor 1980–2003 concluderen Dew-Becker en Gordon (2007) dat ontslagrechtbescherming geen effect heeft op de participatiegraad. De arbeidsparticipatie wordt dus niet hoger door arbeidsmarktregulering en ontslagrechtversoepeling.

Daarnaast is arbeidsparticipatieverhoging geen doel, maar een instrument om de grondslag voor belasting- en sociale premieheffing te vergroten. Dat betekent dat behalve het aantal banen ook de kwaliteit van die banen een rol in de overwegingen van beleidsmakers dient te spelen. In de Verenigde Staten, bijvoorbeeld, is te zien dat de participatiegraad er weliswaar relatief hoog is, maar dat tegelijkertijd de kwaliteit van veel banen te wensen overlaat. Volgens schattingen voor 2006 van Howell en Diallo (2007) moet 38 procent van alle banen voor geschoolde mannelijke werknemers (20–34 jaar) worden gekwalificeerd als zeer laagbetaald; voor geschoolde vrouwelijke werknemers in dezelfde leeftijdscategorie was dit maar liefst 52 procent.

Een internationale vergelijking

Veelal wordt verondersteld dat flexibilisering van de arbeidsmarkt noodzakelijk is voor werkgelegenheids groei en een lagere werkloosheid (Faggio en Nickell, 2007). Dit blijkt echter niet uit Tabel 2, waarin de verschillen in arbeidsmarktregulering tussen vier groepen OESO-landen zijn weergegeven: vier Scandinavische landen (S), zes Continentaal-Europese landen (CE; waartoe Nederland behoort), vier Zuid-Europese landen (ZE) en vijf Angelsaksische landen (AS). Tabel 2 geeft ook aan of de verschillen tussen de groepsgemiddelden statistisch significant van nul verschillen.

De arbeidsmarkt is duidelijk het minst gereguleerd in de AS-landen: er is nauwelijks sprake van coördinatie van loononderhandelingen, de uitgaven aan activerend arbeidsmarktbeleid, de uitkeringen en de loonbelastingen zijn er het laagst, en het ontslagrecht is er zeer soepel. In de andere landengroepen zijn de arbeidsmarkten veel meer rigide: de uitkeringen en belastingen zijn er hoog,

loononderhandelingen worden gecoördineerd, er wordt meer geïnvesteerd in activerend arbeidsmarktbeleid, en de mate van ontslagbescherming, uitgedrukt in de *Employment Protection Legislation*-index (EPL), is er hoger.

Is het inderdaad zo dat de participatiegraad het hoogst is en de werkloosheid het laagst in die landen waar arbeidsmarkten het meest flexibel zijn? Nee, de arbeidsparticipatiegraad blijkt het hoogst te zijn in de Scandinavische landen, waar de belastingen op arbeid het hoogst zijn en het ontslagrecht relatief star is. De arbeidsparticipatie in de starre CE-landen is vergelijkbaar met die in de zeer flexibele AS-landen; alleen in Zuid-Europa is de arbeidsparticipatie duidelijk lager. De Nederlandse arbeidsparticipatiegraad (1990–2004) is 67,7 procent, iets hoger dan het OESOGemiddelde van 66 procent en vergelijkbaar met de arbeidsparticipatie in flexibele landen als Australië (67,3 procent) en Canada (69,2 procent). Er zijn ook nauwelijks statistisch significante verschillen in werkgelegenheids groei tussen de landengroepen, omdat er binnen de groepen zelf veel variatie in groei bestaat. Opvallend is dat de werkgelegenheid in Nederland, met een star ontslagrecht, veel sneller gegroeid is gedurende 1990–2006 dan in de andere CE-landen en in Scandinavië; de werkgelegenheid in Nederland is net zo hard gegroeid, met 1,04 procent per jaar, als de werkgelegenheid in de Verenigde Staten en veel harder dan de Engelse werkgelegenheid, die groeit met minder dan 0,1 procent per jaar. Wat de werkloosheid betreft zijn de verschillen tussen de landengroepen zeer gering, waarbij opvalt dat de gemiddelde werkloosheid in de flexibele AS-landen in de jaren negentig (8,8 procent) hoger was dan die in Scandinavië (7,8 procent) en de CE-groep (6,6 procent). Ter vergelijking, de Nederlandse werkloosheid bedroeg slechts 5,4 procent in de jaren negentig en 3,5

procent in de periode 2000–2006 en was in beide perioden lager dan de werkloosheid in Denemarken, Finland en Zweden. Ook als er wordt gekeken naar de jeugdwerkloosheid, kan worden geconcludeerd dat er nauwelijks verschillen bestaan tussen de AS-, CE- en Scandinavische groepen. Nederland doet het op dit vlak overigens goed: de jeugdwerkloosheid nam af van 11,1 procent in 1990 naar slechts 5,9 procent in 2004. Dit is internationaal gezien een zeer laag niveau, veel lager ook dan de jeugdwerkloosheid in 2004 in Australië (12,2 procent), Canada (13,4 procent) en de Verenigde Staten (11,7 procent). De CE-groep presteert alleen slechter qua langdurige werkloosheid: die is in continentaal Europa duidelijk hoger dan in de AS-landen, maar ook hoger dan in Scandinavië, waar langdurige werkloosheid effectief wordt bestreden door activerend arbeidsmarktbeleid. In Nederland was gedurende 1990–1999 bijna de helft van alle werklozen langdurig werkloos en in de periode 2000–2006 betrof dit een derde van alle werklozen. Desondanks is langdurige werkloosheid hier een probleem dat minder werknemers treft dan in de meeste andere landen, omdat de Nederlandse werkloosheid zo laag is. Ter illustratie, in de jaren 2000–2006 bedroeg de langdurige werkloosheid als percentage van de totale beroepsbevolking 1,2 procent in Nederland, hetgeen niet veel afwijkt van het aandeel langdurig werklozen in Australië (ook 1,2 procent), Engeland en Denemarken (beide 1,1 procent), en zelfs de Verenigde Staten en Canada (beide 0,7 procent). Ten slotte, de CE-landen (inclusief Nederland) en de Scandinavische landen doen het significant beter in termen van loon- en inkomensgelijkheid dan de AS- en de ZE-landen. De conclusie is dan ook dat de Nederlandse arbeidsmarkt niet slecht functioneert in vergelijking met andere landen en zelfs beter dan de gedereguleerde Angelsaksische arbeidsmarkten, aangezien ons arbeidsbestel zowel een hoge werkgelegenheid (lage werkloosheid) als een redelijk egalitaire inkomensverdeling mogelijk maakt. Er is dus geen reden voor verdere arbeidsmarktderegulering en ook niet voor ontslagrechtversoepeling, zoals eerder betoogd (Storm en Naastepad, 2007). Uitgebreid econometrisch onderzoek van Baccaro en Rei (2005) bevestigt dit resultaat: ontslagrechtversoepeling is geassocieerd met hogere werkloosheid. En een recente studie voor vijftien EU-landen van Dew-Becker en Gordon (2007) vindt een positief effect van ontslagbescherming op de werkgelegenheid. De stelling dat een soepeler ontslagrecht tot meer werk en minder werkloosheid leidt, vindt dus geen ondersteuning.

Productiviteitsgroei en deregulering

Wanneer de optie van belastingverhoging buiten beschouwing wordt gelaten, is het noodzakelijk dat een substantieel hogere groei van de Nederlandse arbeidsproductiviteit nodig is om voldoende inkomensgroei te genereren om de vergrijzingslasten gedurende de komende 35 jaar te financieren. Dit roept de vraag op of een beleid van arbeidsmarkt-

flexibilisering niet strijdig is met die noodzakelijke productiviteitsgroei. Eerder is beargumenteerd en empirisch onderbouwd dat een hoge mate van ontslagbescherming, en van arbeidsmarktregulering in het algemeen, tot hogere productiviteitsgroei leidt (Storm en Naastepad, 2007). De hogere arbeidskosten, veroorzaakt door een star ontslagrecht, zetten bedrijven en werknemers aan tot inspanningen die de arbeidsproductiviteit verhogen, bijvoorbeeld door investeringen in arbeidsbesparende technologische vooruitgang of in scholing van het personeel. Recent onderzoek voor vijftien EU-landen (1980-2003) van Dew-Becker en Gordon (2007) bevestigt deze bevindingen: volgens hun schattingen heeft een sterkere ontslagbescherming een statistisch robuust positief effect op productiviteitsgroei. Volgens hun schattingen zal de groei van de arbeidsproductiviteit met ongeveer 0,4 procentpunt dalen indien de Nederlandse ontslagbescherming wordt verlaagd naar het Angelsaksische niveau. Om het verlies aan bbp-groei, dat hierdoor ontstaat, te compenseren zou de arbeidsparticipatiegraad met ongeveer acht procentpunten moeten toenemen. Om het verlies aan bbp-groei, dat hierdoor ontstaat, te compenseren zou de arbeidsparticipatiegraad met zeven tot negen procentpunten moeten toenemen. Door die ontslagrechtversoepeling moet dus meer en langer gewerkt worden dan voorheen, zonder dat dit resulteert in een hogere bbp-groei en meer middelen om de vergrijzingslast te financieren. Ontslagrechtversoepeling en arbeidsmarktderegulering in het algemeen heeft contraproductieve effecten.

Conclusies

Internationaal gezien doet Nederland het helemaal niet slecht qua werkgelegenheids- en arbeidsparticipatie. Er is dus weinig aanleiding om het arbeidsmarktbeleid te herzien. Toch neemt de roep om arbeidsmarktflexibilisering toe (OESO, 2008). Flexibilisering is nodig, zo claimt men, omdat Nederland drastisch zal ontgroenen en vergrijzen in de komende 35 jaar; ter wille van de financierbaarheid van onze welvaartsstaat moet de participatiegraad omhoog, dit zou een beleid van arbeidsmarktderegulering en ontslagrechtversoepeling vereisen. Hier is beargumenteerd dat een dergelijk beleid, dat enkel en alleen is gericht op een hogere arbeidsparticipatie, om verschillende redenen tot mislukken is gedoemd. Allereerst staat niet vast dat flexibilisering van de arbeidsmarkt de arbeidsparticipatie daadwerkelijk verhoogt en de werkloosheid verlaagt. Bovendien blijkt uit de berekeningen dat duurzame financiering van de welvaartsstaat met een vergrijzende beroepsbevolking niet haalbaar is als alleen de participatiegraad wordt verhoogd, terwijl de groei van de arbeidsproductiviteit wordt verwaarloosd. De beleidsinspanningen zouden zich daarom vooral moeten richten op productiviteitsgroei. Deregulering en ontslagrechtversoepeling werken hier juist contra-productief: ze dragen bij tot een lagere productiviteitsgroei en vergroten daardoor de toekomstige financiële problemen. De commissie-Bakker moet verder kijken dan de bekende Haagse stokpaarden: werk, werk en nog flexibeler werk.

LITERATUUR

- Baccaro, L. en D. Rei (2005) *Institutional determinants of unemployment in OECD countries: a time-series cross-section analysis (1960-98)*, Discussion Paper 160/2005. Genève: ILO.
- CPB (2006) *Arbeidsparticipatie in Update Ageing*. Den Haag: Centraal Planbureau.
- Dew-Becker, I. en R. J. Gordon (2007) *The role of labor-market changes in the slowdown of European productivity growth*. Cambridge, Ma.: NBER.
- Faggio, G. en S. Nickell (2007) Patterns of work across the OECD. *Economic Journal*, 117 (June), F416–F440.
- Howell, D. en M. Diallo (2007) The importance of accounting for job quality: Charting US economic performance with alternative labor market indicators. *Challenge*, 51(1), 26–44.
- OESO (2008) *Economic Survey of the Netherlands 2008*. Parijs: OESO.
- Storm, S. en C.W.M. Naastepad (2007) Ontslagrechtversoepeling mist doel. *ESB*, 92(4517), 516–519.